

Uniwersytet Medyczny
we Wrocławiu

RPW/6566/2023 P
Data:2023-04-28

**Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych
i Chemioterapii Onkologicznej**

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
40-027 Katowice, ul. Reymonta 8
Tel/Fax: 32 2591202/32 2564873 e-mail: interna@sum.edu.pl
Kierownik Katedry:
Prof. dr hab n med. Jerzy Chudek

Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu
BIURO RADY DYSCYPLINY
NAUKI MEDYCZNE

wpl.
dnia 28-04-2023

L. dz. RN-BM/ 564

Katowice, 2023-04-24

Recenzja

**Rozprawy na stopień doktora nauk medycznych lek. Alicji Pietraszek
pt. „Wpływ czynników psychofizycznych i socjoekonomicznych na podatność pacjentów
geriatrycznych na działania prewencyjne i terapeutyczne”**

Wydłużające się życie Europejczyków przy spadającej dzietności powoduje, że populacje starego kontynentu, w tym Polski, szybko się starzeją. Osoby starsze są obarczone licznymi chorobami, których przebieg zależy w dużym stopniu od skuteczności przewlekłych terapii. Z procesem leczenia chorób dotyczących różne narządy i układy wiąże się korzystanie z porad często kilku lekarzy oraz wielolekowość, która łatwo przyjmuje postać polipragmazji, zwiększając ryzyko interakcji i występowania działań niepożądanych. Pacjenci często nie informują lekarzy o wszystkich stosowanych lekach i suplementach, w tym tych stosowanych w ramach samoleczenia. Coraz szersza dostępność produktów leczniczych nie wymagających preskrypcji lekarskiej i reklamy w środkach masowego przekazu sprzyjają polipragmazji, co nie koniecznie przekłada się na poprawę zdrowia osób starszych i bywa przyczyną pogorszenia stanu zdrowia, a nawet kolejnych hospitalizacji.

Osoby starsze częściej niż osoby młodsze zapoznają się z działaniami niepożądanymi wymienionymi w ulotkach, i na podstawie własnego osądu, pod wpływem rodziny lub znajomych decydują o zastosowaniu, bądź nie zastosowaniu zaleconych przez lekarza produktów leczniczych, w tym szczepionek. Decyzje te prowadzą do częstego przerywania lub nawet nie rozpoczynania terapii, oraz niskiego odsetka zaszczepionych przeciw grypie, pneumokokom, a nawet niższego od oczekiwanego wyszczepienia przeciw COVID-19. Wg danych ministerstwa zdrowia przeciw COVID-19 w pełni zaszczepiło się 22 637 800 Polaków, pomimo często ciężkich przebiegów klinicznych zakażenia wśród niezaszczepionych. Zgłoszono 18 611 odczynów poszczepiennych, co sprzyja propagowaniu nieszczepienia przez antyszczepionkowców.

**Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych
i Chemioterapii Onkologicznej**

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
40-027 Katowice, ul. Reymonta 8
Tel/Fax: 32 2591202/32 2564873 e-mail: interna@sum.edu.pl
Kierownik Katedry:
Prof. dr hab n med. Jerzy Chudek

Priorytetem dla medycyny prewencyjnej i zdrowia publicznego jest prowadzenie wielowymiarowej profilaktyki pierwotnej, wtórnej i trzeciorzędowej. Ważnym elementem profilaktyki są analizy podatności na zalecane działania w celu wyodrębnienia grup pacjentów wymagających dedykowanej edukacji indywidualnej.

W swojej pracy doktorantka podjęła się analizy czynników psychofizycznych i socjoekonomicznych wpływających na podatność pacjentów geriatrycznych do podejmowania działań profilaktycznych, takich jak szczepienie przeciw grypie, oraz stosowania liczby farmaceutyków.

Przedstawiona do oceny praca podsumowuje wyniki badania ankietowego przeprowadzonego drogą telefoniczną w grupie 500 osób w wieku 60. i więcej lat w okresie listopad-grudzień 2020 r. Ankieta obejmowała walidowane kwestionariusze stosowane w geriatric. Poza celem głównym sformułowano 7 celów szczegółowych.

Omówienie rozprawy doktorskiej

W cyklu prac znajdują się 3 publikacje:

- Pietraszek A, Sobieszcańska M, Makuch S, Drózd M, Mazur G, Agrawal S. Identification of Barriers Limiting the Use of Preventive Vaccinations against Influenza among the Elderly Population: A Cross-Sectional Analysis. *Vaccines* (Basel). 2022;10(5):651.
- Pietraszek A, Agrawal S, Drózd M, Makuch S, Domański I, Dudzik T, Dudek K, Sobieszcańska M. Sociodemographic and Health-Related Factors Influencing Drug Intake among the Elderly Population. *Int J Environ Res Public Health*. 2022;19(14):8766.
- Agrawal S, Drózd M, Makuch S, Pietraszek A, Sobieszcańska M, Mazur G. The Assessment of Fear of COVID-19 among the Elderly Population: A Cross-Sectional Study. *J Clin Med*. 2021;10(23):5537.

W dwóch pracach Doktorantka jest pierwszym autorem. Załączono stosowne oświadczenia współautorów wskazujące na znaczący udział doktorantki w przygotowaniu tych prac.

Analiza wyszczepienia populacji geriatrycznej potwierdziła mały odsetek zaszczepionych przeciwko grypie w roku poprzedzającym pandemię i w pierwszym roku pandemii COVID-19: odpowiednio 12,4% i 10,2%. Wynik ten jest zbliżony do analizy PZH w objętych badaniem sezonach 14,2% i 15,1% w populacji 65+. Przeprowadzone badanie ankietowe wykazało, że główną przyczyną nie szczepienia był lęk przed powikłaniami. Jak wykazano, występowanie przewlekłej obturacyjnej choroby płuc i astmy nie wiązało się z wyższym poziomem wyszczepienia, a jedynie częstszym deklarowaniem chęci zaszczepienia. Osoby starsze z wysokim poziomem lęku przed COVID-19 częściej rezygnowały ze szczepienia przeciw grypie. Badanie wskazuje również na istotną przyczynę niskiego poziomu wyszczepienia – rzadkiego rekomendowania szczepienia przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej.

Druga z prac cyklu opisuje stosowaną farmakoterapię. Zgodnie z oczekiwaniem wskazuję na stosowanie leków przeciwnadciśnieniowych i przeciwbólowych. Co wymaga podkreślenia 3 na 4 seniorów przyjmuje leki dostępne bez recepty (OTC) – witaminy i leki przeciwbólne. Co piąty badany przyznał, że nie informuje lekarza o nowych zastosowanych lekach. Prezentowane dane wskazujące na wzrost stosowania leków przez osoby otyłe i obciążone przewlekłymi chorobami i z zaburzeniami depresyjnymi są zgodne z oczekiwaniami. Wykazano, że występowanie lęku wiąże się z częstszym stosowaniem leków przeciwbólowych. Ponadto leki przeciwdepresyjne częściej stosowali mieszkańcy miast.

Trzecia z prac podjęła próbę identyfikacji czynników wpływających na poziom odczuwanego lęku związanego z pandemią COVID-19. Częściej lęku doświadczały kobiety oraz osoby z chorobami przewlekłymi układu krążenia. Co ciekawe w grupie tej nie znaleźli się chorzy z przewlekłymi chorobami płuc.

Dyskusja omawiająca wyniki prac cyklu jest poprawna, poparta adekwatnym, starannie dobranym tematycznie piśmiennictwem (głównie publikacje w języku angielskim).

Podsumowaniem dyskusji są 3 wnioski. Zgadza się, że główną przyczyną niskiego poziomu wyszczepienia jest nieufność co do bezpieczeństwa szczepionek. Wniosek ten jednak pomija aspekt małego zaangażowania lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w aspekcie rekomendowania szczepień. Wniosek drugi dotyczący wzrostu izolacji społecznej i rezygnacji z korzystania z usług medycznych nie jest sensu stricto poparty wynikami

**Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych
i Chemioterapii Onkologicznej**

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
40-027 Katowice, ul. Reymonta 8

Tel/Fax: 32 2591202/32 2564873 e-mail: interna@sum.edu.pl

Kierownik Katedry:

Prof. dr hab n med. Jerzy Chudek

przeprowadzonego badania. Wniosek trzeci wskazuje na konieczność większej aktywności lekarzy w zakresie weryfikacji stosowanych leków. Trudno będzie go zrealizować skoro sama Doktorantka wskazuje na nie zgłaszanie lekarzom stosowania przez osoby starsze wielu leków. Problem ten staje się jeszcze większy, gdy pacjent korzysta z porad wielu lekarzy.

Praca została przygotowana starannie.

Uwagi recenzenta

Badana grupa

Zważywszy podejmowaną problematykę szczepień przeciw grypie bardziej zasadne byłoby przeprowadzenie badania u seniorów po 65. a nie 60. r.ż. z uwagi na zalecenia dotyczące szczepień.

Ankieta

Pytania dotyczące przyczyny nieszczepienia sugerują odpowiedź. (Czy unika Pan(i) szczepień z powodu ewentualnych powikłań? / Czy chciał(a) się Pan(i) zaszczepić przeciw grypie, ale było to trudne z powodu braku szczepionki w aptekach?). Bardziej wskazane byłoby pytanie otwarte pozwalające na samodzielną wypowiedź dotyczącą nie zaszczepienia.

Pytanie dotyczące grup leków ograniczało się do 5 grup leków, wśród leków nie było statyn, leków przeciwplatek.

Wyniki

Wyniki były przedmiotem wcześniejszych recenzji przed opublikowaniem prac. W moim przekonaniu część uzyskanych wyników zasługiwała na bardziej szczegółowe omówienie: np. niski poziom wyszczepienia wśród pacjentów z przewlekłymi chorobami płuc.

Wnioski

Wnioski stanowiące podsumowanie cyklu prac nie w pełni odpowiadają na szczegółowe cele zawarte w założeniach pracy.

Powyższe uwagi nie podważają istotnej wartości merytorycznej przedstawionej do oceny rozprawy i wynikają jedynie z obowiązku recenzenta.

Reasumując stwierdzam, że rozprawa doktorska **lek. Alicji Pietraszek** spełnia warunki określone w art. 187 ust. 1-4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj Dz.U. 2018 poz. 1668).

Wyniki badań zostały opublikowane w recenzowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym co upoważnia mnie o wnioskowanie o wyróżnienie pracy.

Prof. dr hab. n. med. Jerzy Chudek